

Bartosz Jagodziński

Rola wywiadu finansowego w przeciwdziałaniu procederowi prania pieniędzy i w jego zwalczaniu

Już na początku XX w. zauważono, że przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej jest o wiele skuteczniejsze wówczas, gdy równolegle śledzi się powiązania finansowe przestępców¹. Ten sam wniosek nasuwa się w przypadku terroryzmu. Ugrupowania terrorystyczne do realizacji swych celów potrzebują pieniędzy. Z praktyki wiadomo, że tylko część kapitału jest przeznaczona na działania stricte terrorystyczne. Zdecydowaną większość środków pochłaniają wydatki związane z utrzymaniem całej infrastruktury organizacji. Terrorysty zdobywają środki finansowe i z legalnych, i z nielegalnych źródeł. W tym pierwszym przypadku mówi się o tzw. brudzeniu pieniędzy. Jest to przeciwieństwo prania pieniędzy, ponieważ legalne, „czyste” pieniądze zostają przeznaczone na niezgodną z prawem działalność.

Definicję finansowania terroryzmu odnajdziemy w *Ustawie z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny*². Zgodnie z art. 165a: *Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w celu sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.*

Finansowanie grup terrorystycznych wymaga różnorodnych zabiegów. Pozyskanie środków jest tylko jednym z elementów tego procesu. Ich dystrybucja jest przedmiotem skomplikowanych działań poszczególnych grup. Operacje finansowe z udziałem banków (rozliczenia bezgotówkowe), pośredników finansowych, a także fizyczny przewóz gotówki oraz obrót towarami, z którego środki są przeznaczane na finansowanie terroryzmu, to część procesu związanego z procederem prania pieniędzy. Korzystanie z nowoczesnych form rozliczeń jest bardzo wygodnym i szybkim narzędziem umożliwiającym transfer środków pieniężnych między odległymi miejscami. Z punktu widzenia przestępców mankamentem jest jednak fakt, że proces ten nie należy do anonimowych ze względu na międzynarodowe standardy dotyczące wymogów rejestrowania stron transakcji.

Początkowo pojęcie prania pieniędzy odnosiło się do inwestowania środków finansowych pochodzących z przestępczej aktywności w działalność gospodarczą, aby zyskać możliwość legalnego korzystania z nich. Obecnie pod tym hasłem kryje się dość szeroki wachlarz czynności, które są związane z przenoszeniem posiadania lub własności wartości majątkowych pochodzących z przestępstwa. W *Konwencji Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu, sporządzonej w Warszawie dnia 16 maja 2005 r.*³ proceder prania pieniędzy określono jako świadome działanie, które, w myśl art. 9, ma na celu:

¹ Za: A. Kołaczek, *Księgowi a przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu*, Ministerstwo Finansów, s. 1, www.mf.gov.pl/_files/_giiif/pytania_io/ksiegowi.pdf [dostęp: 11.11.2011].

² Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.

³ Dz.U. z 2008 r. Nr 165, poz. 1028.

- zamianę czy też przekazanie mienia w celu zatajenia lub ukrycia jego nielegalnego pochodzenia lub udzielenia pomocy osobie, która uczestniczy w popełnieniu przestępstwa bazowego, dla umożliwienia uniknięcia konsekwencji prawnych,
- zatajenie lub ukrycie prawdziwej natury mienia pochodzącego z przestępstwa, źródła jego pochodzenia, miejsca położenia, rozporządzania nim, przemieszczania, własności lub praw do takiego mienia,
- nabycie, posiadanie lub korzystanie z mienia pochodzącego z przestępstwa,
- współdziałanie w popełnieniu któregośkolwiek z wyżej wymienionych czynów, pomocnictwo, podżeganie, ułatwianie oraz doradzanie przy jego popełnianiu.

W Polsce obowiązuje akt prawny, na mocy którego stworzono cały mechanizm zwalczania wprowadzania do obrotu środków pieniężnych pochodzących z nielegalnych źródeł. Jest to *Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*⁴. Ustawodawca określa tu zasady oraz tryb przeciwdziałania praniu pieniędzy, finansowaniu terroryzmu, a także stosowania szczególnych środków ograniczających aktywności podejrzanych osób, grup czy podmiotów. Wskazuje również obowiązki instytucji finansowych w zakresie gromadzenia i przekazywania informacji.

Pełne zrozumienie wszystkich regulacji zawartych w ustawie wymaga wyjaśnienia dwu podstawowych pojęć: instytucji obowiązanej oraz jednostki współpracującej.

Zadaniem **instytucji obowiązanej** jest stosowanie szczególnych środków ograniczających, które polegają na zamrożeniu określonych wartości majątkowych. Wspomniane środki dotyczą podmiotów podejrzanych o finansowanie terroryzmu. W ustawie zawarto katalog enumeratywnie wymienionych jednostek, które obejmuje określenie instytucji obowiązanej⁵. Za **jednostkę współpracującą** uważa się organy administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz inne państwowe jednostki organizacyjne, a także Narodowy Bank Polski, Komisję Nadzoru Finansowego i Najwyższą Izbę Kontroli.

Pranie pieniędzy jest zawsze zamierzonym postępowaniem. W rozumieniu ustawy polega na:

- a) *zamianie lub przekazaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrycia lub zatajenia bezprawnego pochodzenia tych wartości majątkowych albo udzieleniu pomocy osobie, która bierze udział w takiej działalności w celu uniknięcia przez nią prawnych konsekwencji tych działań,*
- b) *ukryciu lub zatajeniu prawdziwego charakteru wartości majątkowych lub praw związanych z nimi, ich źródła, miejsca przechowywania, rozporządzania, faktu ich przemieszczania, ze świadomością, że wartości te pochodzą z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności,*
- c) *nabyciu, objęciu w posiadanie albo używaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności,*
- d) *współdziałaniu, usiłowaniu popełnienia, pomocnictwie lub podżeganium w przypadkach zachowań określonych w lit. a–c*⁶.

⁴ Dz.U. z 2010 r. Nr 46, poz. 276, z późn. zm.

⁵ Tamże, art. 2, pkt 1.

⁶ Tamże, art. 2, pkt 9.

Wszystkie wymienione punkty odnoszą się także do działań, dzięki którym uzyskano wartości majątkowe, nawet jeśli były one prowadzone na terytorium innego państwa niż Rzeczpospolita Polska.

Instytucje obowiązane oraz jednostki współpracujące zawiadamiają o podejrzanych transakcjach lub o podejrzanej aktywności nadzorowaną przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (zwanego dalej: Generalnym Inspektorem), polską jednostkę analityki finansowej⁷, czyli Departament Informacji Finansowej⁸, funkcjonujący w obrębie Ministerstwa Finansów. Do obowiązków departamentu należy weryfikacja podejrzeń o pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu, a następnie zebranie materiału dowodowego i zawiadomienie prokuratury. Ta, współpracując z organami ścigania, podejmuje działania zmierzające do przedstawienia aktu oskarżenia podejrzanym osobom.

Ze względu na międzynarodowy wymiar omawianego przestępstwa wymiana informacji odbywa się przede wszystkim z zagranicznymi jednostkami analityki finansowej. Podstawą współpracy jest 60 dwustronnych porozumień a także *Decyzja Rady z dnia 17 października 2000 r. dotycząca uzgodnień w sprawie współpracy pomiędzy jednostkami wywiadu finansowego Państw Członkowskich w odniesieniu do wymiany informacji*⁹. Generalny Inspektor prowadzi również wymianę danych z innymi organami i instytucjami rządowymi odpowiedzialnymi za zwalczanie terroryzmu. Dodatkowo w ramach tej współpracy następuje wymiana informacji z Centrum Antyterrorystycznym Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Fazy prania pieniędzy – lokowanie, maskowanie, integracja

Pranie pieniędzy obejmuje wszelkiego rodzaju operacje, których celem jest wprowadzenie do powszechnego obrotu wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł tak, aby ich pochodzenie nie budziło żadnych wątpliwości pod względem legalności pozyskania¹⁰. Należy przy tym pamiętać, że przestępca dąży do ukrycia prawdziwego źródła pochodzenia nielegalnych dochodów przez wprowadzenie w błąd lub całkowite zatarcie śladów operacji finansowych, żeby móc dalej korzystać ze zdobytego kapitału już w postaci całkowicie zalegalizowanej¹¹.

W modelowym procesie prania pieniędzy wyróżnia się trzy fazy¹²:

- 1) lokowanie – wprowadzenie do obrotu środków finansowych pochodzących wprost z przestępstwa,
- 2) maskowanie – odseparowanie środków finansowych od nielegalnego źródła pochodzenia, próby ukrycia lub zamaskowania źródła pochodzenia i tożsamości posiadacza pieniędzy,
- 3) integracja – stworzenie realnych wyjaśnień pochodzenia posiadanych środków majątkowych.

⁷ Jednostka analityki finansowej – termin używany w konwencjach i dokumentach organizacji międzynarodowych zwalczających zjawisko prania pieniędzy. Oznacza centralny krajowy ośrodek analizy przepływów finansowych, które mogą być wykorzystywane przez przestępców i terrorystów.

⁸ <http://mf.gov.pl/index.php?const=7&dzial=882&wysw=84&sub=sub3> [dostęp: 11.11.2011].

⁹ Dz.Urz. UE L 271 z dnia 24 października 2000 r., s. 4 (2000/632/WSiSW).

¹⁰ „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, Warszawa 2010, nr 2(2), s.154.

¹¹ W. Gilmore, *Brudne pieniądze*, Warszawa 1999, PWE, s. 36.

¹² Art. 299 § 1 kk.

Trzeba uwzględnić fakt, że każda z nich, rozpatrywana z osobna, wypełnia znamiona art. 299 § 1 kk, czyli jest praniem pieniędzy¹³. Kolejność faz zależy od tego, czy mechanizm prania pieniędzy jest odpowiednio przygotowany oraz od doraźnych potrzeb organizacji przestępczej¹⁴.

Lokowanie to fizyczne rozporządzenie dochodami pochodzącymi bezpośrednio z przestępstwa. Polega na wprowadzeniu ich do systemu finansowego. Lokowania można dokonać na wiele sposobów, wykorzystując instytucje finansowe oraz inne podmioty gospodarcze, w zależności od aktualnych potrzeb, potencjału lub zwykłej pomysłowości przestępcy. Gotówkę wywozi się najczęściej za granicę, gdzie zostaje wpłacona do banku lub przeznaczona na założenie legalnego przedsiębiorstwa¹⁵.

Lokowanie to etap, w którym najłatwiej ustalić, czy wprowadzone do obrotu środki mogą mieć jakikolwiek związek z przestępstwem prania pieniędzy dzięki występowaniu pewnych charakterystycznych cech lub elementów. Są to: jednorodność, prostota, powtarzalność i krótkoterminowość dokonywanych transakcji.

Jednym ze sposobów działania w tej fazie jest zamiana banknotów o niskich nominałach na większe, wymiana walut lub wymiana zużytych i uszkodzonych banknotów¹⁶. Do innych sposobów stosowanych w fazie lokowania można między innymi zaliczyć:

- rozdrabnianie wpłat, tzw. *smurfing*,
- dzielenie wpłat, tzw. *structuring*.

Smurfing to jedna z najpewniejszych¹⁷, ale i najbardziej czasochłonnych metod prania pieniędzy. Po raz pierwszy pojawiła się na początku lat 80. XX w. w Stanach Zjednoczonych i była związana z bankowym obowiązkiem rejestracji transakcji powyżej 10 tys. dolarów, w formie tzw. *Currency Transaction Report (CTR)*¹⁸. *Smurfing* może być wykorzystywany nie tylko w bankach, lecz także w kantorach, kasynach czy na poczcie. Wpłacanie przez wielu podstawionych ludzi niewielkich kwot pieniędzy nie wymaga kontroli tożsamości podmiotów biorących udział w transakcji¹⁹. Ta metoda występuje w kilku postaciach:

- otwieranie rachunków bankowych przez wiele podstawionych osób (tzw. słupy, w USA nazywane „smerfami”) i wypłacanie przez nich kwot poniżej limitów,
- rozdrobniony zakup surogatów pieniężnych²⁰, a następnie ich legalny przewóz za granicę,
- wpłacanie brudnych pieniędzy na rachunki bankowe imigrantów zarobkowych i transferowanie ich potem za granicę do kraju, w którym następuje pranie.

Z kolei *structuring* polega na dokonywaniu wielu małych wpłat na jeden bądź wiele rachunków, przy czym prane pieniądze i tak na końcu wędrują na wspólny

¹³ www.giif.wortalszkoleniowy.pl, Ministerstwo Finansów [dostęp: 1.09.2011].

¹⁴ W. Gilmore, *Brudne pieniądze...*, s. 37.

¹⁵ http://www.abw.gov.pl/portal/pl/42/54/Pranie_brudnych_pieniedzy.html [dostęp: 11.11.2011].

¹⁶ <http://accountconsulting.pl/przeciwdzialanie-praniu-pieniedzy-definicje/>, Accounting Consulting Finance i księgowość dla przedsiębiorstw [dostęp: 15.10.2011].

¹⁷ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Smurfing> [dostęp: 15.11.2011].

¹⁸ W. Jasiński, *Przeciw szarej strefie. Nowe zasady zapobiegania praniu pieniędzy*, Warszawa 2001, Poltext, s. 78.

¹⁹ <http://www.abw.gov.pl/portal/pl/wolnytekst/69/> [dostęp: 11.11.2011].

²⁰ Surogatami są np.: weksle, czek (niby-pieniądz).

rachunek. Często, z wykorzystaniem fałszywych dokumentów, zakładane są rachunki na fikcyjne osoby lub firmy²¹.

Kolejną fazą prania pieniędzy jest **maskowanie**, czyli oddzielenie dochodów z przestępstwa od źródła ich pochodzenia. W praktyce odbywa się to przez wielokrotne transferowanie pieniędzy między kilkoma rachunkami bankowymi w wielu krajach. Celowo gmatwa się historię przepływu gotówki. Również na tym etapie wyróżnia się charakterystyczne elementy, do których należą:

- dokonywanie przelewów do innych banków krajowych lub zagranicznych,
- wpłacanie gotówki na lokaty,
- zmiana lokat na zakup akcji,
- dokonywanie bardzo dużej liczby transakcji,
- dokonywanie transakcji, które nie mają uzasadnienia ekonomicznego,
- częste zmiany rodzaju środków majątkowych podlegających praniu,
- korzystanie z elektronicznych form przekazu pieniędzy (zakup aktywów, transfery zagraniczne, przelewy elektroniczne).

Ostatnią fazą prania pieniędzy jest **integracja**, w której dochody uzyskane z przestępstwa traktowane są jako legalne środki dzięki stworzeniu rzekomo prawnego uzasadnienia ich pochodzenia. Powodzenie w tej fazie uzależnione jest od skuteczności fazy maskowania.

Jeżeli maskowanie się powiodło, to na etapie integracji następuje powrót dochodów z przestępstwa do legalnego obrotu gospodarczego. Odbywa się to np. przez fikcyjną sprzedaż nieruchomości zakupionych na etapie maskowania, zawiązywanie faktur za legalne towary z importu czy eksportu bądź też zakup upadających firm.

Wśród metod prania pieniędzy można wyróżnić techniki, których stosowanie jest dość trudne do wykrycia, szczególnie kiedy do legalnych dochodów włącza się środki pochodzące z nielegalnego źródła. Poniżej zaprezentowano podstawowe techniki stosowane w tym celu:

- **mieszanie** – czyli „podczepianie” pieniędzy pochodzących z przestępstw pod legalnie prowadzony biznes, w którym trudno jest oszacować faktyczne obroty (restauracje, bary, hotele itp.),
- **puste transakcje**, czyli kreowanie fikcyjnego obrotu na papierze – nieprawdziwe transakcje biznesowe są poświadczane podrabianymi dokumentami (fakturami, rachunkami),
- **fikcyjny kredyt** – firma zaciąga kredyt w banku, który następnie spłaca pieniędzmi pochodzącymi z fikcyjnego kredytu uzyskanego w innej instytucji,
- **transferpricing** – to zawiązywanie lub zaniżanie wartości na fakturze w handlu międzynarodowym prowadzonym przez powiązane z sobą przedsiębiorstwa; różnica między realną ceną towaru importowanego a ceną na fakturze (zawyżoną) stanowi dla eksportera „legalny” zysk²².

Techniki prania pieniędzy, choć zróżnicowane, mają wspólne cechy gwarantujące zainteresowanym stronom zaspokojenie ich żądań. Należą do nich:

- konieczność ukrycia prawdziwego źródła pochodzenia dochodów i tożsamości ich właściciela,
- konieczność zachowania stałej kontroli nad „czyszczonymi dochodami”,
- konieczność dokonania zmiany formy tych dochodów.

²¹ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Structuring> [dostęp: 15.11.2011].

²² <http://www.abw.gov.pl/portal/pl/wolnytekst/69/> [dostęp: 11.11.2011].

Proces prania pieniędzy przyjmuje często postać skomplikowanej sieci transakcji finansowych realizowanych za pośrednictwem różnych instytucji finansowych – przy wykorzystaniu instrumentów prawnych przewidzianych między innymi w Kodeksie cywilnym. Podmioty uczestniczące w tym procederze są niejednokrotnie „słupami” i przedsiębiorstwami symulującymi²³. „Słupy” to osoby fizyczne, które za korzyści majątkowe podejmują się działań pozwalających przestępcom na legalizację środków lub zezwalają na użycie w tym celu swoich danych osobowych. Z punktu widzenia przestępcy jedną z podstawowych zalet takiego działania jest oddzielenie faktycznych beneficjentów całego nielegalnego procederu od działań zmierzających do legalizacji osiągniętych korzyści.

Współczesne regulacje prawne w walce z procederem prania pieniędzy

Próby przeciwdziałania praniu pieniędzy zaowocowały licznymi inicjatywami. Samo pojęcie zostało uregulowane w wielu międzynarodowych aktach prawnych, np. tzw. Deklaracji Bazylejskiej z 12 grudnia 1988 r., *Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, sporządzonej w Wiedniu dnia 20 grudnia 1988 r.*²⁴, *Konwencji o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa, sporządzonej w Strasburgu dnia 8 listopada 1990 r.*²⁵, zaleceniach wydanych w 1990 r. przez Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniądzy (Financial Action Task Force – FATF)²⁶ oraz dyrektywach Rady Europy i Parlamentu Europejskiego z 1991 r.²⁷ i 2005 r.²⁸

²³ *Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2010 roku*, Warszawa 2011, Ministerstwo Finansów, s. 17, <http://www.mf.gov.pl/index.php?const=7&dzial=86&wysw=2&sub=sub3> [dostęp: 30.12.2011].

²⁴ Dz.U. z 1995 r. Nr 15, poz. 69. Sporządzona w Wiedniu konwencja dotyczy w zasadzie współpracy międzynarodowej w zakresie skutecznego zapobiegania nielegalnemu obrotowi narkotykami oraz potrzeby uznania za przestępstwa: wyrób, wytwarzanie, posiadanie, sprzedaż, nabywanie i uprawa w celu produkcji środków odurzających. Jednak sam art. 3 Konwencji wskazuje na konieczność obowiązkowej penalizacji oraz zwalczania wszelkich działań związanych z ukrywaniem nielegalnego pochodzenia mienia pochodzącego z wyżej wymienionych przestępstw. Tekst Konwencji jest dostępny pod adresem: http://www.departamenty.gif.gov.pl/img/DeparamentNadzoru/KonwencjeEuropejskie/Konwencja_NZ_zwalczanie_nielegalnego_obrotu.pdf Wydawca Główny Inspektorat Farmaceutyczny [dostęp: 30.12.2011].

²⁵ Dz.U. z 2003 r. Nr 46, poz. 394.

²⁶ Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniądzy została utworzona w 1989 r. podczas Szczytu G7 w Paryżu. Zajmuje się analizą oraz oceną zagrożeń związanych z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu. Do tej pory wydała 40 zaleceń zwykłych (przeciwdziałanie praniu pieniędzy) oraz 9 specjalnych (zwalczanie finansowania terroryzmu). Jest organem międzyrządowym. Grupa składa się z 35 członków: 33 państw i 2 regionalnych organizacji (Argentyna, Australia, Austria, Belgia, Brazylia, Chiny, Dania, Grecja, Kanada, Komisja Europejska, Finlandia, Francja, Niemcy, Rada Współpracy Państw Zatoki Perskiej, Hong Kong, Islandia, Irlandia, Włochy, Japonia, Luksemburg, Meksyk, Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Portugalia, Korea Południowa, Federacja Rosyjska, Singapur, RPA, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Zjednoczone Królestwo oraz Stany Zjednoczone). Obserwatorami FATF są między innymi Indie, Bank Światowy oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Siedzibą organizacji jest Paryż.

²⁷ *Dyrektywa Rady 91/308/EWG z dnia 10 czerwca 1991 r. w sprawie uniemożliwienia korzystania z systemu finansowego w celu prania pieniędzy* (Dz.U. L. 166 z dnia 28 czerwca 1991 r., s. 77).

²⁸ *Dyrektywa 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu* (Dz.U. L 309 z dnia 25 listopada 2005, s. 15).

Analiza działań podejmowanych na arenie międzynarodowej pozwala na wyróżnienie metod zwalczania prania pieniędzy. Pierwsza z nich polega na traktowaniu procederu jako przestępstwa, któremu należy przeciwstawić się za pomocą środków karnych. Z tego powodu konieczne jest zacieśnienie współpracy między władzą sądowniczą a wykonawczą na szczeblu międzynarodowym (jest to model współpracy międzynarodowej). Druga metoda polega na uniemożliwieniu wykorzystania rynków finansowych do operacji związanych z procederem prania pieniędzy.

Na podstawie *Decyzji Rady z dnia 17 października 2000 r. dotyczącej uzgodnień w sprawie współpracy pomiędzy jednostkami wywiadu finansowego Państw Członkowskich w odniesieniu do wymiany informacji*²⁹ wszystkie państwa członkowskie powołały własne jednostki wywiadu finansowego. Ich zadaniem jest zbieranie i analizowanie informacji uzyskanych zgodnie z przepisami dyrektywy 91/308/EWG w celu określenia powiązań między podejrzanymi transakcjami finansowymi a działalnością przestępczą, leżącą u podstaw tych transakcji. Wywiad finansowy bada legalność dochodów pieniężnych osób fizycznych lub prawnych, a przez to zapobiega również praniu brudnych pieniędzy³⁰.

W *Dyrektywie 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu*³¹ zaznaczono, że działania Wspólnoty powinny uwzględniać 40 zaleceń FATF. Ponadto w art. 21 określono, że każde z państw członkowskich musi powołać jednostkę analityki finansowej (JAF) w celu efektywnego zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Jest ona jednocześnie centralną jednostką krajową. Do jej obowiązków należy przyjmowanie, analizowanie i ujawnianie właściwym organom informacji, które dotyczą potencjalnego prania pieniędzy. W art. 46 Konwencji Rady Europy o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa strony, zapewniają, że jednostki analityki finansowej będą gromadzić oraz analizować zebrane informacje na temat wszelkich okoliczności, które mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub mogą wskazywać na ten proceder.

Rekomendacje FATF

Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy jest międzyrządowym organem ustanowionym w 1989 r. przez ministrów krajów członkowskich. Do jej zadań należy ustalenie norm oraz promowanie i efektywne wdrażanie środków prawnych dotyczących walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu. Dzięki członkostwu w Komitecie MONEYVAL³² w FATF i w związku z uczestnictwem w Komitecie Prewencyjnym, w 2011 r. Generalny Inspektor otrzymał do wiadomości

²⁹ Dz.U. L 271 z dnia 24 października 2000 r., s. 4.

³⁰ Za: J. Larecki, *Wielki leksykon służb specjalnych świata*, Warszawa 2007, KiW, s. 740.

³¹ Patrz przypis 28.

³² Komitet został założony w 1997 r. a jego funkcjonowanie zostało uregulowane postanowieniami Rezolucji Res (2005) 47 w sprawie komitetów i organów im podległych. W jego ramach opracowano mechanizm ewaluacji systemów przeciwdziałania „praniu brudnych pieniędzy” oraz finansowania terroryzmu, którym objęto 28 państw Europy Środkowej i Wschodniej. Komitet zbiera informacje od podlegających ocenie państw i ustala, jakie metody i środki są stosowane w walce z finansowaniem terroryzmu. Na podstawie zebranych informacji jest sporządzany finałny raport, który ocenia system legislacyjny z zakresu walki z finansowaniem terroryzmu, uwzględniając 40 zaleceń FATF i 9 specjalnych zaleceń dotyczących finansowania terroryzmu. <http://www.abw.gov.pl/portal/pl/wolnytekst/319/> [dostęp: 17.06.2012].

bądź do zaopiniowania wiele dokumentów dotyczących prac FATF. Za pośrednictwem tych gremiów Generalny Inspektor przekazał także swoje odpowiedzi na pytania oraz kwestionariusze FATF, szczególnie do planowanych zmian 40 zaleceń oraz 9 specjalnych zaleceń, a także samych jurysdykcji, które posiadają strategiczne uchybienia (tzn. uchybienia w priorytetowych kwestiach) w systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (AML/CFT)³³.

Zalecenia FATF zostały podzielone na pięć grup. Pierwsza grupa obejmuje działania niezbędne do ulepszenia krajowych systemów prawnych dotyczących zwalczania przestępstwa prania pieniędzy. Druga odnosi się do banków i innych instytucji finansowych. Trzecia dotyczy współpracy podmiotów działających w sferze obrotu finansowego z władzami właściwymi do zwalczania prania brudnych pieniędzy. Czwarta opisuje środki, jakie powinny podjąć poszczególne państwa w celu monitorowania transakcji finansowych, przy jednoczesnym zapewnieniu przepływu kapitału. Piąta grupa zaleceń odnosi się do współpracy międzynarodowej w zwalczaniu prania pieniędzy.

W ostatnich latach FATF zaobserwowała tendencję wykorzystywania osób prawnych do ukrycia tożsamości prawdziwych właścicieli i osób kontrolujących środki pochodzące z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł. Dodatkowo stwierdzono wzmożony udział profesjonalnych doradców finansowych i prawnych w procederze prania pieniędzy. W związku z tym FATF wezwała wszystkie państwa do podjęcia niezbędnych kroków w celu dostosowania ich własnych, wewnętrznych systemów zwalczania prania pieniędzy i przeciwdziałania terroryzmowi do jej 40 nowych zaleceń oraz zadbania o skuteczne ich wdrożenie.

Pierwotna wersja zaleceń FATF została przedstawiona w 1990 r., sześć lat później wprowadzono pierwsze zmiany, które uwzględniły pojawienie się nowych źródeł prania brudnych pieniędzy.

Ponowna analiza 40 zaleceń była przedsięwzięciem zakrojonym na szeroką skalę. Wzięły w niej udział różne państwa oraz organizacje niezależnie od ich formalnej przynależności do FATF. Wśród uczestników znaleźli się także obserwatorzy, sektor finansowy oraz inne zainteresowane strony. Dzięki temu powstała nowa wersja dokumentu, w której nie tylko odniesiono się do prania pieniędzy, lecz przede wszystkim do problemu finansowania terroryzmu. Materiał ten, w połączeniu z 9 zaleceniami specjalnymi dotyczącymi finansowania terroryzmu, tworzy spójny oraz bogaty program działań skierowanych przeciwko obu nielegalnym zjawiskom. Zalecenia wyznaczają minimalne normy i procedury, jakie muszą być spełnione przy podejmowaniu konkretnych działań, stosownie do okoliczności oraz zgodnie z literą obowiązującego prawa w danym państwie (nie tylko członkowskim)³⁴.

W 2011 r. podczas przeglądu standardów zgodności w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, FATF wskazała jurysdykcje, które posiadają strategiczne uchybienia w systemie. W związku z tym opracowano plan działań naprawczych realizowanych przy współpracy z FATF. Pomimo występujących różnic między jurysdykcjami, każda z nich przedstawiła na wysokim szczeblu politycznym pisemne zobowiązanie do wyeliminowania uchybień. Grupa zadaniowa na bieżąco

³³ Za: *Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16.11.2000 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2011 roku*, Warszawa 2012, Ministerstwo Finansów, s. 39, <http://www.mf.gov.pl/index.php?const=7&dzial=86&wysw=2&sub=sub3> [dostęp: 5.05.2012].

³⁴ *Czterdzieści Zaleceń*, Narodowy Bank Polski, Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa 2003, s. 2, www.oecd.org/dataoecd/38/49/34030754.pdf [dostęp: 18.11.2011].

prowadzi identyfikację kolejnych jurysdykcji, które stwarzają zagrożenie dla międzynarodowego systemu finansowego. W tym samym roku FATF wezwała jurysdykcje 30 państw, aby sprawnie zakończyły wdrażanie planów działań według proponowanych ram czasowych³⁵.

Zdecydowana większość państw poddanych analizie ma problemy z wypełnieniem poszczególnych rekomendacji FATF. Chodzi zwłaszcza o kryminalizację samego procederu prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, a także utworzenie w pełni funkcjonującej jednostki analityki finansowej. Problemem jest też wdrożenie odpowiednich ram prawnych dla identyfikowania oraz zamrażania aktywów terrorystów. Większość państw zobowiązała się do odpowiedzialnej współpracy z FATF. Ze swojej strony FATF zachęca dane państwa do wyeliminowania istniejących uchybień i kontynuowania procesu wdrażania planów.

W przypadku uchybień w stosowaniu poszczególnych rekomendacji przez konkretne państwa wytypowane przez FATF chodzi między innymi o dokonanie kryminalizacji procederu prania pieniędzy w systemach prawnych państw wskazanych przez FATF. Bez tego podstawowego wpisu w ustawę karną poszczególnych krajów nie będzie możliwe prowadzenie walki z tym zjawiskiem.

Problem dotyczy także konfiskaty narzędzi i dochodów oraz mienia pochodzącego z procederu prania brudnych pieniędzy. 5. Rekomendacja odnosi się do instytucji finansowych, które nie powinny prowadzić rachunków anonimowych ani rachunków dla osób, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, że posługują się fikcyjnymi nazwiskami.

Kolejny problem to brak powiadamiania o podejrzanym transakcjach. Jeśli jakaś instytucja finansowa podejrzewa lub ma wystarczające powody, aby podejrzewać, że środki pochodzą z działalności przestępczej lub mają bezpośredni związek z finansowaniem terroryzmu, to powinna mieć prawny obowiązek niezwłocznego powiadomienia o swoich podejrzeniach krajową jednostkę wywiadu finansowego.

Naruszenie rekomendacji dotyczy też nadzoru. Poszczególne państwa muszą zadbać, aby instytucje finansowe podlegały stosownym przepisom wykonawczym i kontrolnym, a także skutecznie wdrażały zalecenia FATF. Uprawnione organy powinny zastosować konieczne środki, zarówno prawne, jak i organizacyjne, aby uniemożliwić przestępcom oraz ich wspólnikom posiadanie lub występowanie w roli rzeczywistego beneficjenta znacznego lub kontrolnego pakietu akcji instytucji finansowych, a także, co ważniejsze, uniemożliwić im pełnienie funkcji kierowniczych w tych instytucjach.

Inny problem wiąże się z koniecznością ustanowienia środków instytucjonalnych niezbędnych w systemach zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Każde z państw zobowiązane jest do powołania jednostki wywiadu finansowego, która będzie odgrywać rolę krajowego centrum gromadzenia, analiz i rozpowszechniania raportów o podejrzanym transakcjach oraz innych informacji na temat potencjalnych przypadków prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Specjalne rekomendacje, I, II, III i IV, odnoszą się bezpośrednio do ratyfikacji i pełnego wdrożenia Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1999 r.³⁶, a także do wprowadzenia przez każdy kraj penalizacji finansowania samego terroryzmu, aktów

³⁵ <http://www.mf.gov.pl/index.php?const=7&dzial=86&wysw=2&sub=sub3>, Ministerstwo Finansów [dostęp: 18.11.2011].

³⁶ *Międzynarodowa konwencja o zwalczeniu finansowania terroryzmu, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 9 grudnia 1999 r.* (Dz.U. z 2004 r. Nr 263, poz. 2620).

terrorystycznych i organizacji terrorystycznych. Dodatkowo państwa zostały zobowiązane do wprowadzenia środków pozwalających na bezzwłoczne zamrożenie funduszy i innych aktywów należących do organizacji terrorystycznych. Każdy kraj powinien podjąć prace legislacyjne umożliwiające właściwym władzom przejęcie i konfiskatę majątku, który jest wykorzystywany lub przeznaczony do finansowania terroryzmu, aktów terrorystycznych bądź organizacji terrorystycznych. Jeżeli instytucje podejrzewają albo mają uzasadnione podstawy do podejrzeń, że dane środki są związane z działalnością terrorystyczną lub mają być użyte w takim celu, powinny niezwłocznie powiadomić właściwe organy.

Istotną rolę w systemie antyterrorystycznym odgrywa wspomniana wcześniej polska jednostka analityki finansowej, a w jej ramach – Międzyresortowy Komitet Bezpieczeństwa Finansowego działający przy Generalnym Inspektorze³⁷. Komitet pełni funkcję opiniodawczą i doradcą odnośnie wdrażania środków ograniczających. Do jego zadań należy między innymi przedstawianie propozycji zamieszczenia albo usunięcia z listy osób, grup lub podmiotów, w stosunku do których dokonuje się zamrożenia wartości majątkowych. Zamrożenia prowadzone są na podstawie prawa unijnego oraz umów międzynarodowych³⁸.

Natomiast do obowiązków samego Generalnego Inspektora należy:

- badanie przebiegu transakcji, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu,
- przeprowadzanie procedury wstrzymania transakcji lub blokady rachunku bankowego,
- rozstrzyganie w przedmiocie zwolnienia zamrożenia wartości majątkowych,
- udostępnianie oraz żądanie przekazania informacji o transakcjach od jednostek współpracujących i instytucji obowiązanych,
- przekazywanie uprawnionym organom dokumentów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa,
- inicjowanie oraz podejmowanie innych działań w celu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, w tym szkolenie pracowników instytucji obowiązanych,
- sprawowanie kontroli przestrzegania przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu,
- współpraca z zagranicznymi instytucjami i międzynarodowymi organizacjami zajmującymi się przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu,
- nakładanie kar pieniężnych.

³⁷ Resort Finansów jest właściwy w zakresie realizacji sankcji finansowych. W Unii Europejskiej sankcje finansowe wdrażane są za pomocą rozporządzeń Rady UE, które są bezpośrednio stosowane w porządku prawnym państw członkowskich. Niezależnie od sankcji unijnych, minister finansów w porozumieniu z ministrem spraw zagranicznych może ustalić listę osób lub organizacji, wobec których dokonuje się zamrożenia (tzw. lista krajowa). Na podstawie listy polskiej i unijnej instytucje finansowe są zobowiązane do zamrożenia wartości majątkowych. Nie mogą jednak dokonywać zamrożenia rzeczy ruchomych i nieruchomości. W skład Komitetu Bezpieczeństwa Finansowego wchodzi przedstawiciele między innymi Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Centralnego Biura Antykorupcyjnego. Informacje pochodzą z witryny: http://www.msz.gov.pl/Ministerstwo_Finansow,36564.html [dostęp: 4.01.2012].

³⁸ Narodowy Program Antyterrorystyczny Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2012–2016 MSWiA, s. 15 http://www.msw.gov.pl/portal/pl/709/9308/Narodowy_Program_Antyterrorystyczny_Rzeczypospolitej_Polskiej_na_lata_2012__2016.html [dostęp: 10.10.2011].

Każda informacja o transakcjach przekazana do Generalnego Inspektora powinna zawierać następujące dane:

- datę przeprowadzenia transakcji,
- dane identyfikacyjne stron transakcji,
- kwotę, walutę oraz rodzaj transakcji,
- numery rachunków bankowych, które zostały wykorzystane do przeprowadzenia transakcji,
- uzasadnienie oraz miejsce i datę, a także sposób złożenia dyspozycji.

Informacje przekazuje się w terminie 14 dni po upływie każdego miesiąca kalendarzowego. Zawiadomienie o transakcjach, co do których zachodzi podejrzenie związku z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu, musi być przekazane niezwłocznie.

W dniach 23–24 listopada 2011 r. w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów odbyła się międzynarodowa konferencja pod hasłem *Zwalczanie oszustw szkodzących interesom finansowym Unii Europejskiej – ujęcie praktyczne w zakresie azjatyckich zorganizowanych grup przestępczych*. Za przedsięwzięcie odpowiadała Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Konferencja stanowiła część projektu zatytułowanego *W kierunku bardziej efektywnej walki ze zorganizowaną przestępczością azjatycką godzącą w ekonomiczne interesy Unii Europejskiej*, współfinansowanego przez Komisję Europejską, którą reprezentował Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych – OLAF³⁹ w ramach Programu Hercules II na lata 2007–2013⁴⁰. Jak podaje ABW⁴¹, przystąpienie do projektu ma na celu wypracowanie efektywnych metod zwalczania przestępczości azjatyckiej, której działalność godzi w ekonomiczne interesy i bezpieczeństwo całej Unii Europejskiej.

Podczas konferencji poruszono aspekty prawne, rzeczywisty zasięg współpracy instytucji i służb na poziomie krajowym i międzynarodowym. Naszkicowane zostały również praktyczne aspekty wykrywania i walki ze zorganizowaną przestępczością azjatycką⁴².

Problem związany z walką z przestępczością zorganizowaną może także dotyczyć procedury prania pieniędzy w powiązaniu z bazowym przestępstwem celnym, tj. zaniżaniem wartości celnej. Już na podstawie samych doniesień medialnych z końca 2011 r. można było zaobserwować korelację między tymi procederami⁴³.

Przestępcy na masową skalę dokonywali importu towarów z Azji (głównie z Chin) do dużych portów w Europie (Niemcy, Włochy). Tam wielokrotnie zaniżano wartość celną towaru, wystawiając sfałszowane faktury. Powodowało to obliczenia zaniżonych należności celnych i podatkowych.

³⁹ Do zadań OLAF należy ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej, jej obywateli, a także dobrego imienia instytucji europejskich. Urząd prowadzi dochodzenia w zakresie nadużyć finansowych, korupcji oraz innych nielegalnych działań naruszających powyższe interesy. OLAF udziela pomocy organom wspólnotowym oraz krajowym w zwalczaniu nadużyć finansowych. Podejmowane dzięki temu środki odstraszające oraz prewencyjne, rozwój prawodawstwa, przyczyniają się do zwiększenia zaufania opinii publicznej do projektu europejskiego.

⁴⁰ Program na rzecz wspierania działalności w dziedzinie ochrony interesów finansowych Wspólnoty.

⁴¹ *Raport z działalności Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w 2011 r.* http://www.abw.gov.pl/portal/pl/8/831/Warszawa_24042012_r.html [dostęp: 24.04.2012].

⁴² http://www.abw.gov.pl/portal/pl/8/788/Informacja_prasowa_ABW_o_Miedzynarodowej_Konferencji_Zwalczanie_oszustw_szkodza.html [dostęp: 10.12.2011].

⁴³ http://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykiy/569781,przestepcy_z_azji_pozbawili_skarb_panstwa_miliardow_zlotych.html [dostęp: 10.12.2011].

Służby celne krajów Unii Europejskiej nie są w stanie skontrolować wszystkich kontenerów dostarczanych do europejskich portów⁴⁴. Importowane artykuły trafiały do azjatyckich centrów handlowych w Europie, a stamtąd były dystrybuowane przez fikcyjne firmy, które nie płaciły żadnych podatków (pieniądze ze sprzedaży rzeczy niemal w całości były transferowane za granicę). Uzyskane w ten sposób dochody przesyłano bezpośrednio z rachunków bankowych w Polsce (albo przez kurierów przewożących je do krajów byłego ZSRR) do Azji jako zapłatę za dany towar i tym samym pieniądze stały się legalnymi środkami płatniczymi. W ten sposób „produkowano” gigantyczną ilość brudnych pieniędzy: *430 mln dolarów w ciągu 14 miesięcy oraz co najmniej 120 mln dolarów w ciągu r.*, o czym świadczą doniesienia medialne. Od jesieni 2010 r. śledztwo w tej sprawie prowadzą Prokuratura Apelacyjna w Warszawie i ABW, przy współpracy z urzędnikami Generalnego Inspektora, służbami z kilkunastu krajów Europy oraz Federalnym Biurem Śledczym.

W takim przypadku rodzi się pytanie, co się stało, że Departament Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów nie przechwycił tych transakcji? Czemu zawiodły wszystkie procedury, szczególnie te, które nakładają na instytucje obowiązek informowania o podejrzanych transakcjach?

Można powiedzieć, że zawiódł czynnik ludzki. Pieniądze były wpłacane w gotówce, nawet kilkanaście razy w tygodniu, za każdym razem w wysokości kilku milionów złotych. Ponieważ przestępcy byli w zмовie z pracownikami banku, ci nie złożyli stosownego powiadomienia. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego zatrzymała szefów warszawskiego oddziału jednego z dużych banków komercyjnych podejrzanych o przyjmowanie łapówek. Według doniesień medialnych pieniądze zaraz po zaksięgowaniu były wymieniane na dolary i przesyłane do tzw. parabanków na Ukrainie. Stamtąd trafiały, już jako legalne środki, do tzw. rajów podatkowych.

Wyżej opisana sprawa jest doskonałą ilustracją procedury prania pieniędzy. Tego typu działania mają ogromny wpływ na uszczuplenie budżetu państwa, ale (na szczęście) nie dotyczą wprost finansowania terroryzmu. Przykład ten dowodzi też, że mimo posiadania odpowiednich aktów prawnych, procedur, odpowiednich środków finansowych i wykwalifikowanych służb do walki z procederem prania pieniędzy, nie zawsze będziemy zdolni do obrony przed nim.

Jednym z podstawowych przejawów działalności zorganizowanych grup przestępczych jest właśnie proceder prania pieniędzy służący pozorowaniu legalnego pochodzenia wartości majątkowych uzyskanych za pomocą przestępczej działalności. Zidentyfikowanym obszarem prania pieniędzy są transakcje realizowane w wyniku działań na szkodę osób prawnych i osób fizycznych, w których pieniądze legalizowano

⁴⁴ W listopadzie 2008 r. Szef Służby Celnej, w odpowiedzi na interpelację nr 5936 w sprawie działalności służb celnych w zakresie ochrony polskich przedsiębiorców przed nieuczciwą konkurencją oraz polskich konsumentów przed towarami nieodpowiadającymi polskim normom, stwierdził, że problem, który występuje w Niemczech i Włoszech, dotyczy także Polski, ponieważ Służba Celna RP nie jest w stanie skontrolować wszystkich towarów przywożonych do Polski, a samo typowanie towarów do kontroli odbywa się na zasadzie analizy ryzyka. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że wartość celna stanowi podstawę naliczenia należności celnych i podatkowych w imporcie, organy celne często spotykają się z próbą jej zaniżenia, aby uiścić jak najmniejszy podatek. Organy administracji celnej dysponują wieloma metodami, które służą do ustalenia wartości celnej, na przykład w sytuacji, gdy istnieje rażąca dysproporcja pomiędzy wartością zadeklarowaną a wartością towarów takich samych lub podobnych. Tekst dostępny pod adresem: <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/INTop/05936?OpenDocument> [dostęp: 10.12.2011].

z wykorzystaniem techniki rachunków docelowych (przelewy środków w celu ich natychmiastowej wypłaty w gotówce) oraz poprzez obrót papierami wartościowymi⁴⁵.

Luka w systemie prawnym czy świadome działanie człowieka? Jednym z głównych zadań Generalnego Inspektora jest badanie przebiegu transakcji, co do których występuje podejrzenie prania pieniędzy. Sama analiza transakcji ma na celu znalezienie oraz uprawdopodobnienie związku między nimi a samym przestępstwem. Jej celem nie jest identyfikowanie i uprawdopodobnienie przestępstwa bazowego dla prania pieniędzy, ponieważ Generalny Inspektor nie posiada odpowiednich, prawnych możliwości takiego działania. Przestępstwami bazowymi dla prania pieniędzy mogą być przestępstwa określone w Kodeksie karnym lub spenalizowane w innych aktach prawnych, jak choćby Kodeks karny skarbowy. W tym zakresie odpowiednie uprawnienia oraz ustawowe obowiązki posiadają inne organy – ochrony prawnej czy też organy ścigania.⁴⁶

Odnosząc się do informacji⁴⁷ Najwyższej Izby Kontroli z kontroli działalności Generalnego Inspektora za okres od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2010 r. wynika, że nieprawidłowości polegały na opóźnieniu wydania rozporządzenia rejestrowego, zmniejszeniu liczby kontroli w instytucjach obowiązanych, a także nieweryfikowaniu wadliwych informacji o transakcjach. Co w istocie wpływało na ryzyko osłabienia prewencyjnej funkcji GIIF i mogło prowadzić do nieszczelności całego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁴⁸.

Skuteczność działania wyżej wspomnianego systemu zależy przecież od sposobu wywiązywania się instytucji obowiązanych z ich ustawowych obowiązków. A dokładnie pracowników tych instytucji. To właśnie na nich spoczywa ogromna odpowiedzialność za informowanie Generalnego Inspektora o podejrzeniach co do przeprowadzanych transakcji. Jeżeli na tym etapie, czyli na samym początku działania systemu, powstaną nieprawidłowości, to pomimo najlepszych procedur i aktów prawnych, cały system zostanie sparaliżowany, a podejrzane transakcje nigdy nie zostaną ujawnione.

⁴⁵ Za: *Krajowy program przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej na lata 2012-2016*, Warszawa 2012, MSWiA, http://www.msw.gov.pl/portal/pl/710/9311/Krajowy_program__przeciwdzialania_i_zwalczania_przestepczosci_zorganizowanej_na_.html [dostęp: 5.05.2012].

⁴⁶ Za: *Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej...*, s. 14.

⁴⁷ Za: *Informacja o wynikach kontroli realizacji przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, http://www.nik.gov.pl/szukaj/?q=kontrola+GIIF&btnG=Szukaj&site=wersja_polska&client=nik_frontend&output=xml [dostęp: 5.05.2012].

⁴⁸ *Informacja o wynikach kontroli realizacji przez Generalnego Inspektora ...*, s. 13.

Streszczenie

Powyższa publikacja ma na celu spopularyzowanie i rozszerzenie wiedzy na temat procederu prania pieniędzy. W artykule przedstawiono poszczególne metody prania pieniędzy oraz wskazano organy krajowe (GIIF, ABW) i międzynarodowe (FATF, OLAF) zajmujące się zwalczaniem tego procederu. Omówione zostały także rekomendacje FATF, czyli zalecenia dla wszystkich państw (nie tylko należących do Grupy) wyznaczające minimalne normy, jakie muszą spełniać konkretne rozwiązania zmierzające do zniwelowania prania pieniędzy. Na koniec zaprezentowano przykład działania grup przestępczych doskonale ilustrujący zjawisko opisane w artykule.

Abstract

The aim of the publication is to promote and distribute knowledge on money laundering. The article presents various methods of money laundering and indicates national (Inspector General of the Financial Information, ABW) and international (FAFT, OLAF) institutions involved in counteracting this illegal activity. The FAFT Recommendations were also discussed, i.e. recommendations for all countries (not only the Group members) setting the minimum standards that must be fulfilled by specific solutions aimed at decreasing money laundering. Additionally, the article presents an example of criminal group activity being an excellent illustration of the discussed phenomenon.